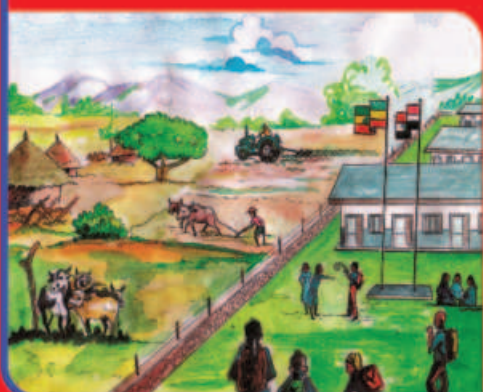
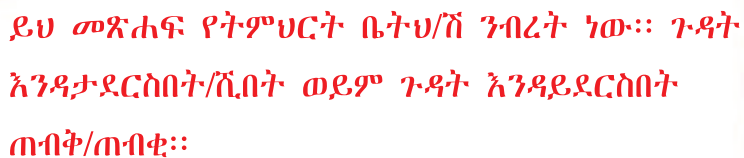
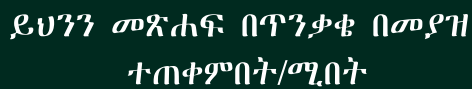

አካባቢ ሳይንስ

የተማሪዎች መጽሐፍ

1ኛ ክፍል

ይህን መጽሐፍ በጥንቃቄ በመያዝ መከተል ያለበትን መመሪያዎች ተጠቀም/ሚ

1. መጽሐፉን በጋዜጣ፣ በፕሊስቲክ ወይም በተገኘው ወረቀት ሸፍን/ኚ ፡፡
2. መጽሐፉን ሁሌጊዜ ደረቅ እና ንፁህ በሆነ ቦታ አስቀምጥ/ጪ ፡፡
3. መጽሐፉን ሁሌጊዜ በንፁህ እጅ ያዝ/ገር ፡፡
4. መጽሐፉን ላይ ምንም አይነት ፅሁፍ አትፃፍ/ፊ ፡፡
5. የምትፈልገውን/ጊውን ቦታ በመክፈት ካርድ ወይም ብጣሽ ወረቀት እንደ ምልክት በማስቀመጥ ተጠቀም/ሚ ፡፡
6. አንድም ገፅ ወይም አንድም ስዕል ከውስጡ ለመቅደድ አትሞክር/ሪ ፡፡
7. የተቀደደ ገፅ ካለ በማስትሽ ወይም በፕሊስተር አያይዝ/ገር ፡፡
8. በመንገድ ላይም መጽሐፍ በማይጎዳ ሁኔታ ያዝ/ገር ፡፡
9. መጽሐፉን ለሌላ ሰው ስታውስ/ሺ በጥንቃቄ ይሁን ፡፡
10. በአዲስ መጽሐፍ ለመጀመሪያ ጊዜ ስትጠቀም/ሚ፣ መጽሐፉን በጀርባ በማስቀመጥ በአንድ ጊዜ ጥቂት ገጾችን ብቻ ገልብጥ/ጪ ፡፡ ቀስ ብለህ/ሽ የመጽሐፉን መሃል በእጅህ/ሽ ጫን በል/ይ ፡፡ ይህም ዘዴ የመጽሐፉን ሽፋን እንዳይጎዳ ይረዳል ፡፡

የአካባቢ ሳይንስ

የተማሪዎች መጽሐፍ አንደኛ ክፍል

አዘጋጅች

ጋዲሳ በዳዳ

ንጉሴ ለማ

ቲጃኒ ሁሴን

ዘውዱ ቱሉ

ገምጋሚዎች

ደረጄ መኮንን

አርታኢዎች

አሰግድ ደረጄ

ፍቃዱ ከበደ

ግርማዬ ደፋር

ጉታ ሁንዴ

ታርኩ ድጋ

ተርጓሚ

ብርሃኑ ለታ

ግራፊክስ

ታደሰ ድንቁ

ምስል ገለጻ

ብዙአየሁ ግርም

© የክሮሚያ ትምህርት ቤት፣ 2014/2022

ይህ መጽሐፍ በክሮሚያ ትምህርት ቤት እና በአሰላ መምህራን ትምህርት ኮሌጅ ትብብር በ2014/2022 ተዘጋጀ፡፡

የዚህ መጽሐፍ የባለቤትነት መብት በህግ የተጠበቀ ነው፡፡ ከክሮሚያ ትምህርት ቤት ፈቃድ ውጪ በሙሉም ሆነ በክፍል ማሳተምም ሆነ አባዝተው ማሰራጨት በህግ ያስጠይቃል፡፡

ማጠቃለያ

ይዘት

ገፅ

ምዕራፍ 1 ሳይንስን መገንዘብ.....	1
1.1. ውጫዊ የአካል ክፍሎቻችን.....	1
1.2. የስሜት ህዋሳት እና ጥቅሞቻቸው.....	4
1.3. ለስሜት ህዋሳቶቻችን ሊደረጉ የሚገቡ ጥንቃቄዎች.....	8
1.4. በስሜት ህዋሳት መካከል ያለው ግንኙነት.....	9
1.5. የግል ንፅህናን መጠበቅ.....	12
1.6 ብርሃን.....	16
ምዕራፍ 2 መገኛ ምዕራፍ የመ 1.....	20
2.1. የመገኛ ምንነት.....	20
2.2 አቅጣጫዎች.....	22
2.3 የመኖሪያ መንደር፣ መንገድና የትምህርት ቤት መገኛን በማነፃፀር ማየት.....	25
2.4 የጎረቤታችን ስምና መገኛ.....	26
ምዕራፍ 3 የተፈጥሮ አካባቢ.....	30
3.1 የአየር ጠባይ.....	30
3.2. የተፈጥሮ ክስተቶች.....	31
3.3 በአካባቢያችን የሚገኙ ሕይወት ያላቸውና ሕይወት የሌላቸው ነገሮች.....	36

3.4 የግልና የአካባቢ ንፅህና.....	55
ምዕራፍ 4 ማህበራዊ አካባቢ.....	59
4.1. የቤተሰብ አባላትና የሥራ ድርሻቸው.....	59
4.2 ለቤተሰብ ኑሮ የሚያስፈልጉ መሠረታዊ ነገሮች.....	68
4.3 የትምህርት ቤታችን ማህበረሰብ.....	71
4.4 የትምህርት ቤት ማህበረሰብ ግንኙነት.....	71
4.5 የትምህርት ቤት ሥርዓትና ደምብ.....	75
ምዕራፍ 5 ትኩረት የሚሹ ዋና ዋና ጉዳዮች.....	77
5.1. የመንገድ አጠቃቀም ጥንቃቄ.....	77
5.2 ኤችአይቪ/ኤድስ.....	81

ምዕራፍ 1

ሳይንስን መገንዘብ

1.1. ውጫዊ የአካል ክፍሎቻችን

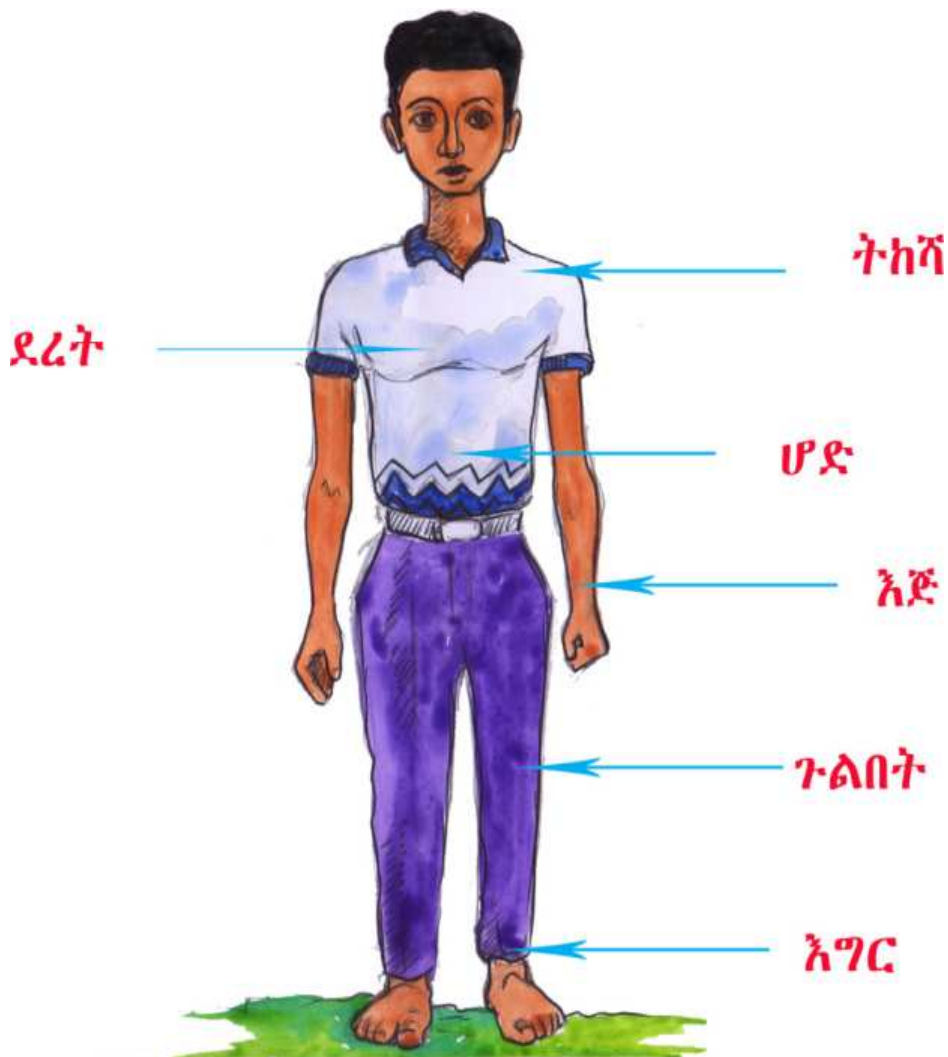
የግንዛቤ ጥያቄ

ውጫዊ የአካል ክፍሎቻችሁ ምን ምን ናቸው?

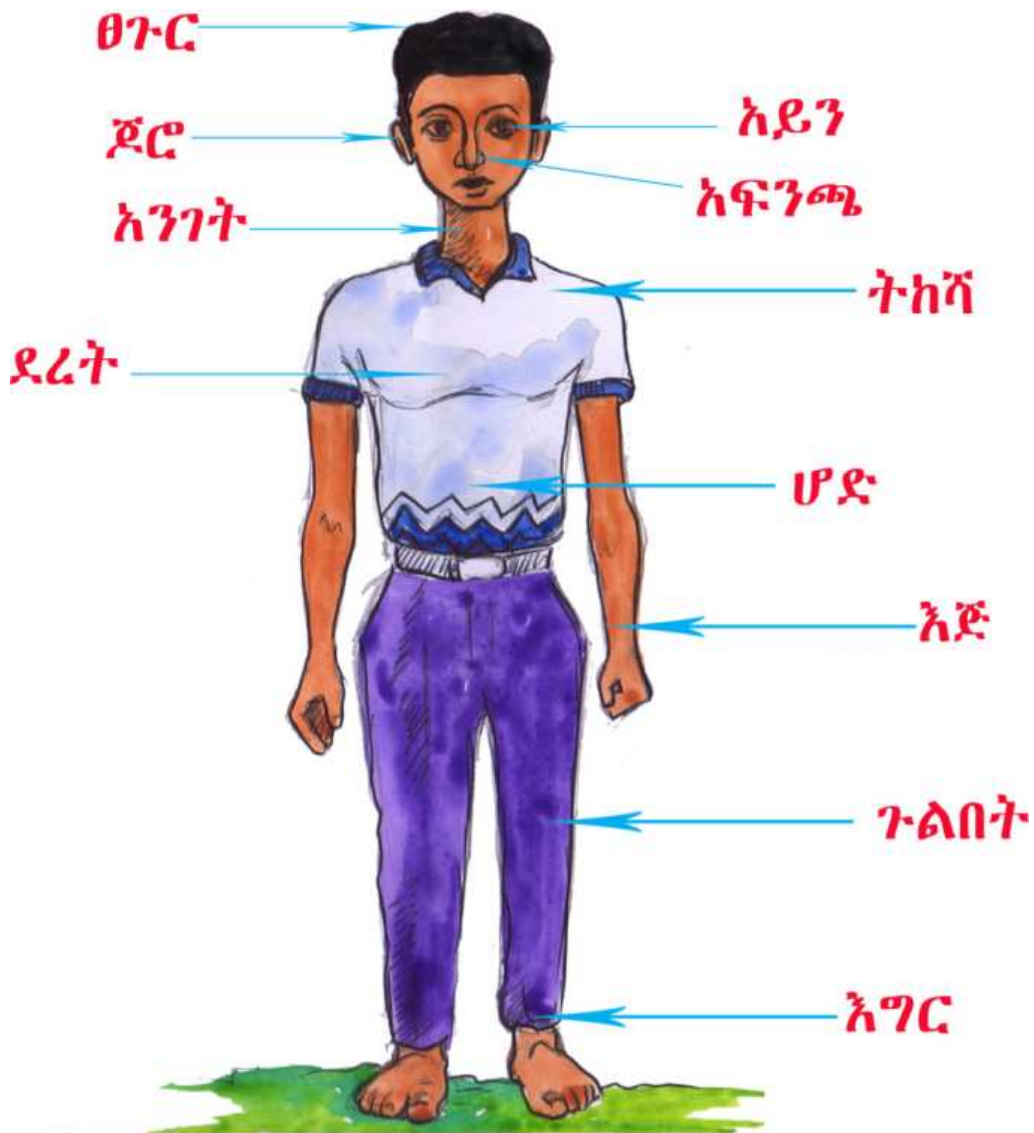
ሀ/ ከአንገት በላይ ያሉ የሰው ውጫዊ አካል ክፍሎች

ለ/ ከአንገት በታች ያሉ የሰው ውጫዊ አካል ክፍሎች

ሐ/ መ.ሉ የሰው ውጫዊ አካል ክፍሎች

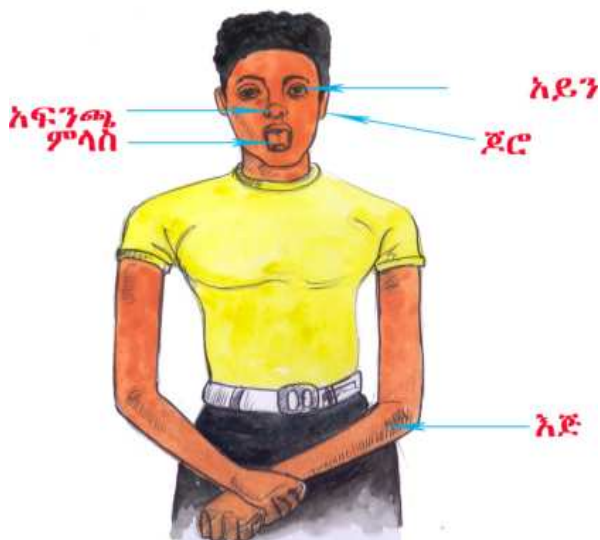
ተግባር 1.1

1. ውጫዊ የአካል ክፍሎቻችሁን ለርስበርሳችሁ አሳዩ፡፡
2. የእያንዳንዱን ውጫዊ የአካል ክፍሎች ከሚከተለው ሥዕል ላይ ለእርስበርሳችሁ አሳዩ፡፡

1.2. የስሜት ህዋሳት እና ጥቅሞቻቸው

ሀ. አምስቱ የስሜት ህዋሳት

የግንዛቤ ጥያቄ

ከዚህ በታች ያሉትን የስሜት ህዋሳት ስሞች ለእርስዎ ሰርዛችሁ ተናገሩ፡፡

ሀ

ለ

ሐ

መ

ሠ

የግንዛቤ ጥያቄዎች

1. የስሜት ህዋሳቶቻችሁን ለንደኞቻችሁ ተናገሩ፡፡
2. የስሜት ህዋሳቶቻችሁን ለንደኞቻችሁ አሳዩ፡፡

ለ. የስሜት ህዋሳት ጥቅሞች

ለማየት

ለመቅመስ

ለማሸተት

ለመስማት

ለመዳሰስ

የግንዛቤ ጥያቄ

እነዚህን ሥዕሎች በመመልከት የስሜት ህዋሳቶችን ጥቅም ለጓደኞቻችሁ ተናገሩ፡፡

ሀ

ለ

ሐ

መ

ሠ

ተግባር 1.2

የስሜት ህዋሳቶችን ከጥቅሞቻቸው ጋር በመስመር በማገናኘት አዛምድ/አዛምጂ፡፡

1. ለማሻተት

2. ለመቅመስ

3. ለመዳሰስ

4. ለመስማት

5. ለማየት

1.3. ለስሜት ህዋሳቶቻችን ሊደረጉ የሚገቡ ጥንቃቄዎች የግንዛቤ ጥያቄ

ለስሜት ህዋሳቶቻችን ሊደረጉ የሚገቡ ጥንቃቄዎችን ተናገሩ፡፡

ፀሐይ ውስጥ
አለማንበብ

ጨለም ያለ ቦታ
ላይ አለማንበብ

ስለት ባላቸው ነገሮች
ጆሮን አለመነካካት

ከፍተኛ ከሆነ ድምፅ
ራስን መጠበቅ

ምላሽን የሚገዱ ነገሮችን
አለመቅመስ

አፍንጫን ነገሮችን
አለመነካካት

ስለት ካላቸው ነገሮች ራስን መጠበቅ

1.4. በስሜት ህዋሳት መካከል ያለው ግንኙንት

የግንኙነቱ ጥያቄ

የሚከተሉትን ሥዕሎች በመመልከት በስሜት ህዋሳት መካከል ያለውን ግንኙንት ተናገር/ተናገሪ፡፡

**አፍንጫን በመያዝ
በምላስ መቅመስ**

**አፍን በመያዝ
በአፍንጫ ማሸተት**

አፍና አፍንጫ ግንኙንት አላቸው፡፡

ተግባር 1.3

በስሜት ህዋሳቶች መካከል ያለውን ግንኙንት ለመረዳት

የሚያስፈልጉ ነገሮች፡- ሎሚ፣ ስኳር፣ ጨው፣ አበባ

1. አፍንጫን በመያዝ በምላስህ/ሽ ከረሜላ፣ ሎሚና ጨው ተራ በተራ ቅመስ/ሺ፤
2. በተመሳሳይ ሁኔታ አፍን በመያዝ አበባና ሎሚ አሽትት/ቺ፤
3. ከዚህ ሙከራ የተረዳህን/ሽን ለመምህርህ/ሽ ተናገር/ሪ፡፡

ተግባር 1.4

የስሜት ህዋሳቶችን ጥቅም ለመረዳት የበቆሎ፣ ማሽላ ወይም ፈንዲሻ ቆሎ እየተንጣጣ ሲቆላ መመልከት፡፡

ቆሎ ስንጣጣ የሚያወጣ ድምፅ በየትኛው የስሜት ህዋስ እንለያለን?

የቆሎውን ቀለም በየትኛው የስሜት ህዋስ እንለያለን?

የቆሎውን ሽታ በየትኛው የስሜት ህዋስ እንለያለን?

የቆሎውን ጥንካሬና ልስላሴ በየትኛው የስሜት ህዋስ እንለያለን?

የቆሎውን ጣዕም በየትኛው የስሜት ህዋስ እንለያለን?

1.5. የግል ንፅህናን መጠበቅ

የግንዛቤ ጥያቄ

በሥዕሎቹ ላይ እየተደረጉ ያሉትን ተግባራት ለእርስበርሳችሁ ተናገሩ፡፡

ተግባር 1.5

የሚከተሉትን ተግባራት በቅደም ተከተል በመተግበር አሳይ/አሳዩ፡፡

1. እጅን መታጠብ
2. ፊትን መታጠብ
3. እግርን መታጠብ

የሚያስፈልጉ ነገሮች፤

- ውሀ
- ሳሙና

ተግባር 1.6

በመስመር በማያያዝ አዛምድ/ጂ፡፡

ፊትን መታጠብ

ጥርስን መባረሽ

እጅን መታጠብ

ገላን መታጠብ

ተግባር 1.7

የግል ንፅህናን መጠበቅ ያለውን ጥቅም ወላጆችህን/
ሽን በመጠየቅ ለክፍሉ ተናገር/ሪ፡፡

ለሌሎች ሰዎች ጤንነት ማሰብ

የሽንት ቤትን ንፅህና

መጠበቅና መጠቀም

አፍና አፍንጫን

በመሽፈን መሳል

ስለት ያላቸውን ነገሮች በጋራ አለመጠቀም

1.6 ብርሃን

የግንዛቤ ጥያቄ

ብርሃን ምንድን ነው? ጨለማስ?

ብርሃን አካባቢያችንን ለማየት የሚረዳ ነው፡፡

ብርሃን ከብርሃን ምንጮች ይገኛል፡፡

የብርሃን ምንጮች

የፀሐይ ብርሃን

የከዋክብት ብርሃን

የአምቲል ብርሃን

የሻማ ብርሃን

ጨለማ

ጨለማ በብርሃን አለመኖር የሚከሰት ነው።

ሀ/ ትክክለኛ የሆነውን መልስ ምረጥ/ጩ።

1. በሬድዮ የሚተላለፈውን ድምፅ የምንለየው በየትኛው የስሜት ህዋስ ነው?

ሀ/ አፍንጫ

ለ/ጆሮ

2. የነገሮችን ሽታ የምንለየው በየትኛው የስሜት ህዋስ ነው?

ሀ/ ምላስ

ለ/አፍንጫ

3. የነገሮችን ጣዕም የምንለየው በየትኛው የስሜት ህዋስ ነው?

ሀ/ ምላስ

ለ/እጅ

4. የነገሮችን የምናየው በየትኛው የስሜት ህዋስ ነው?

ሀ/ጆሮ

ለ/አይን

5. የነገሮችን መቅትና ቅዝቃዜ የምንለየው በየትኛው የስሜት ህዋስ ነው?

ሀ/እጅ

ለ/አፍንጫ

ለ/ በመስመር በማያያዝ አዛምድ/ጂ፡፡

1. አፍንጫ

2. ጆሮ

3. ከንፈር

4. እግር

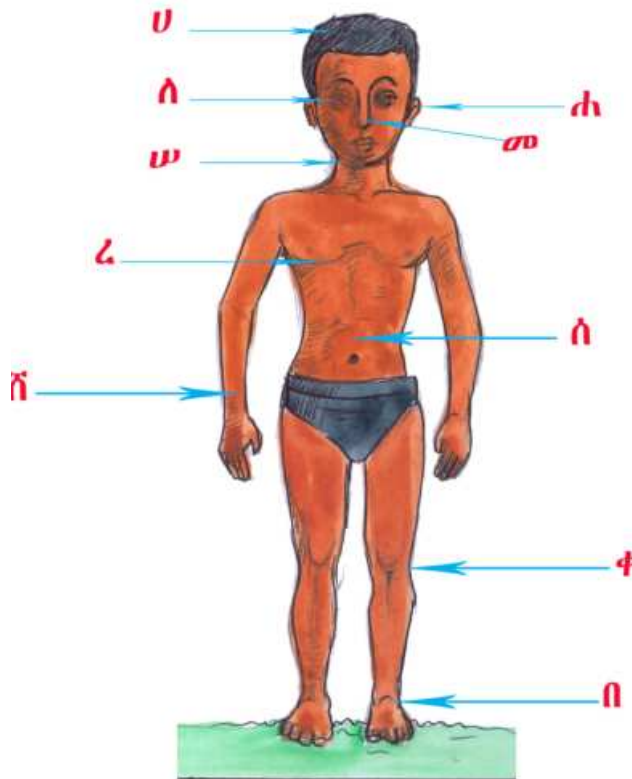

5. እጅ

ሐ/ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ/ሺ፡፡

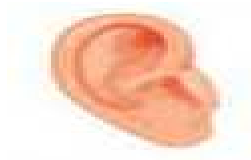
በሚከተለው ሥዕል ላይ የሚታዩትን የሰው ውጫዊ የአካል ክፍሎችን ተናገር/ሪ፡፡

መ/ የሚከተሉትን የሰሜት ህዋሳትን ጥቅም ተናገር/ሪ፡፡

ሀ

ለ

ሐ

መ

ሠ

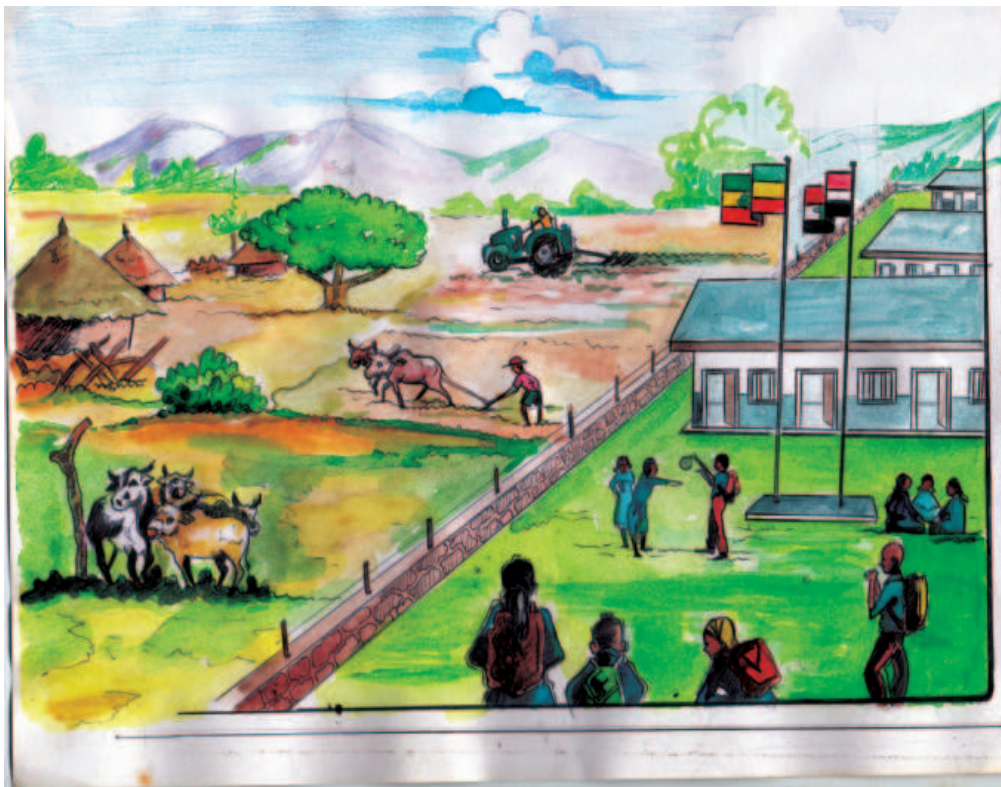
1. ለአይን፣ ጆሮና አፍንጫ ሊደረጉ የሚገቡ ጥንቃቄዎች ምን ምን ናቸው?

ምዕራፍ 2

መገኛ

2.1. የመገኛ ምንነት

መገኛ የአንድ ነገር ወይም ቦታ ሚያመለክት ነው፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ

በዚህ ሥዕል ውስጥ ምን ምን ታያለህ/ሽ?

መምህራን በተማሪዎቹ ፊትለፊት ይገኛሉ፡፡
የመማሪያ ክፍሎች ከመምህራን በስተኋላ ይገኛሉ፡፡

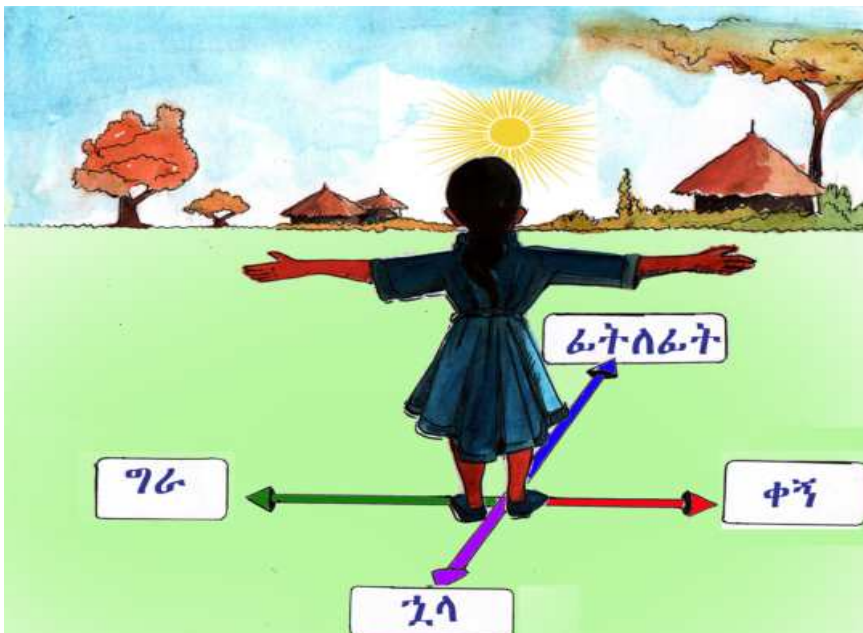

ተማሪዎች በመማሪያ ክፍሎች ፊትለፊት ይገኛሉ፡፡

መምህርቷ ከተማሪዎች ፊትለፊት ትገኛለች፡፡

2.2 አቅጣጫዎች

መኖሪያ ቤቶቹ ከተማሪዎቹ በስተኋላ ይገኛሉ፡፡
ትልቁ ዛፍ ከተማሪዎቹ በስተግራ ይገኛል፡፡

ስተግራ

በስተቀኝ

በስተኋላ

ፊት/ኋላ

ቀኝ

ግራ

ግራ

ቀኝ

የግንዛቤ ጥያቄዎች

1. ከብቶቹ ከተማሪዎቹ በየት በኩል ይገኛሉ?
2. ትምህርት ቤት ከተማሪዎቹ በየት በኩል ይገኛል?

መኖሪያ መንደሩ ከተማሪዎቹ በስተግራ ይገኛል።
ትምህርት ቤቱ ከተማሪዎቹ በስተኋላ ይገኛል።

የግንዛቤ ጥያቄ

ሱቅ ከተማሪዎች በየት በኩል ይገኛል?

ጤና ኬላው ከመኖሪያ ቤቶቹ በስተኋላ ይገኛል።

የግንዛቤ ጥያቄዎች

1. የቀበሌ ጽህፈት ቤቱ ከመኖሪያ ቤቶቹ በየት በኩል ይገኛል?
2. ትራክቴሩ ከመኖሪያ ቤቶቹ በየት በኩል ይገኛል?
3. የአዳዲስ ዛፉ ከመኖሪያ ቤቶቹ በየት በኩል ይገኛል?

2.3. የመኖሪያ መንደር፣ የመንገድና የትምህርት ቤት መገኛን በማነፃፀር ማየት

መንገድ በመኖሪያ መንደርና በትምህርት ቤት መሃከል ይገኛል፡፡

የመኖሪያ መንደር ከመንገድ በስተቀኝ ይገኛል፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ

ትምህርት ቤት ከመንገድ በየት በኩል ይገኛል?

2.4 የጎረቤታችን ስምና መገኛ

የግንዛቤ ጥያቄ

ከቤታችሁ በስተግራና በስታቀኝ የሚገኙትን ጎረቤቶቻችሁን ለእርስበርሳችሁ ተናገሩ፡፡

የአቶ ቶላ ቤት

የወይዘሮ ቦንቱ ቤት

የአቶ ፈይሶ ቤት

የወይዘሮ ቦንቱ ቤት ከአቶ ፈይሶ ቤት በስተግራ በኩል ይገኛል፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ

የአቶ ቶላ ቤት ከወይዘሮ ቦንቱ ቤት በየት በኩል ይገኛል?

ተግባር 2.1

የትምህርት ቤታችሁን ግቢ በመመልከት፡-

1. ሸንት ቤት ከመማሪያ ክፍላችሁ በየት በኩል ይገኛል?
2. የስፖርት ሜዳ ከመማሪያ ክፍላችሁ በየት በኩል ይገኛል?

የምዕራፍ 2 መልመጃ ጥያቄዎች

ሀ/ ሥዕሉን በመመልከት እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልስ/መልሺ፡፡

1. ባንኩ ከህንጻው ፊት ለፊት ይገኛል፡፡
2. መኖሪያ ቤቱ ከባንኩ ጀርባ ይገኛል፡፡
3. አምባሳንሱ ከሆስፒታል ፊት ለፊት ይገኛል፡፡
4. መኪና ከባንክ በስተኃላ ይገኛል፡፡

ለ/ ይህንን ሥዕል በመመልከት ጥያቄዎችን መልስ/ሺ፡፡

1. ከመኖሪያ ቤቱ በስተኋላ ምን ይገኛል?
2. በቆሎው ከቤቱ በየት በኩል ይገኛል?
3. በጎቹ ከቤቱ በየት በኩል ይገኛሉ?
4. ከብቶቹ ከመኖሪያ ቤቱ በየት በኩል ይገኛሉ?

ሐ/ የተግባር መልመጃ

1. የዛፎችና የመኖሪያ ቤቶችን ሥዕል ሳል/ይ፡፡
 2. የነዚህን ሥዕሎች መገኛ በማነፃፀር ተናገር/ሪ፡፡
- መ/ ከዚህ በታች ካሉት ጫማዎች የቀኝ እግር የሆነው የትኛው ነው?

ሀ

ለ

ምዕራፍ 3

የተፈጥሮ አካባቢ

3.1 የአየር ጠባይ

ዳመና

ዝናብ

ንፋስ

ፀሐይ

መቀት

ቀዝቃዛ

የአየር ጠባይ በየጊዜው ይለዋወጣል፡፡

3.2. የተፈጥሮ ክስተቶች

ቀን፣ ሌሊት፣ በጋ፣ ክረምት፣ ፀደይ፣ በልግ፣ ድርቅ፣ ጎርፍ፣ ቀስተደመና

ሀ/ በመፈራረቅ የሚፈጠሩ፡-

1. ቀንና ሌሊት

ቀን

ሌሊት

ፀሐይ ወጥታ እስክምትጠልቅ ድረስ ያለው ጊዜ ቀን ይባላል፡፡

ፀሐይ ጠልቃ እስክምትወጣ ድረስ ያለው ጊዜ ሌሊት ይባላል፡፡

2. ወቅቶች

ክረምት

የዝናብ ጊዜ፤ ችግኝ የሚተክልበት ጊዜ

ፀደይ

ዝናብ የሚያቆምበትና አበቦች የሚያብቡበት ጊዜ

በጋ

እህል የሚወቃበትና ምርት የሚሰበሰብበት ጊዜ

በልግ

ዝናብ አልፎ አልፎ የሚዘንብበትና ሣር የሚበቅልበት ጊዜ

ተግባር 3.1

1. የሚከተሉትን ሥዕሎች ተመልከት/ቺ። እያንዳንዱ ሥዕል ስለወቅት ምን ያሳያል?

ለ/አልፎ አልፎ የሚፈጠሩ የተፈጥሮ ክስተቶች

1. ቀስተ ደመና

የግንዛቤ ጥያቄ

ቀስተ ደመና በምን ጊዜ ይከሰታል?

ቀስተ ደመና የፀሐይ ብርሃን በዝናብ ውስጥ በሚያልፍበት ጊዜ ይፈጠራል፡፡

2. ጎርፍ

የግንዛቤ ጥያቄ

በአካባቢያችሁ ጎርፍ የሚከሰተው መቼ ነው?

ጎርፍ ዝናብ በሚበዛበት ጊዜ ይከሰታል፡፡

3. ድርቅ

የግንዛቤ ጥያቄ

ድርቅ የሚከሰተው መቼ ነው?

ድርቅ የሚከሰተው የዝናብ እጥረት ስኖር ነው፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ

ከዚህ በታች ያሉትን የተፈጥሮ ክስተቶች በባህሪያቸው መሠረት በሠንጠረዥ ውስጥ ፃፍ/ፊ፡፡

ንፋስ

ጎርፍ

ክረምት

ፀደይ

በጋ

ቀን

ሌሊት

ድርቅ

አልፎ አልፎ ይከሰታል ንፋስ	በዙር እየተፈራረቀ ይከሰታል ክረምት

3.3. በአካባቢያችን የሚገኙ ሕይወት ያላቸውና ሕይወት የሌላቸው ነገሮች

1. በአካባቢያችን የሚገኙ ሕይወት ያላቸው ነገሮች እፅዋት እንስሳት

ሀ/ የአካባቢያችን እፅዋት

ጥድ

ግራር

ዝግባ

አዳ

በቆሎ

ቡና

ማሽላ

መብ

ማንጎ

ቲማትም

ሸንኮራ አገዳ

ድንች

ጎመን

ተግባር 3.2

የትምህርት ቤታችሁን ግቢ በመመልከት የሚገኙትን እፅዋት ስም ተናገሩ፡፡

ለ/ የአካባቢያችን እንስሳት

የግንዛቤ ጥያቄ

በአካባቢያችን የሚገኙትን እንስሳት ስም ተናገር/ሪ።

ሳም

ፈረስ

በግ

ወሻ

ድመት

ዶሮ

ወፍ

የሜዳ አህያ

ዋሊያ

ቀይ ቀበሮ

ዝንጅሮ

ጅብ

ዓሣ

አዞ

ዝንብ

ሕይወት ያላቸው ነገሮች ባህሪያት

1. የእፅዋት ባህሪያት

ሀ/ እፅዋት ያድጋሉ

ተግባር 3.3

1. በውሃ በተራሰ አፈር በተሞላ ፕላስቲክ ውስጥ የባቄላን ዘር በማስቀመጥ አብቅል/ይ፡፡
2. የበቀለውን ችግኝ የፀሐይ ብርሃን ባለበት ቦታ አስቀምጥ/ጨ፡፡
3. የዚህን ችግኝ ሁኔታ በየዕለቱ ተመልከት/ቺ፡፡
4. በችግኙ ላይ ያየሄውን ለውጥ ሥዕል ስለህ/ሽ ለጓደኞችህ/ሽ አሳይ፡፡

ለ/ እፅዋት ይራባሉ

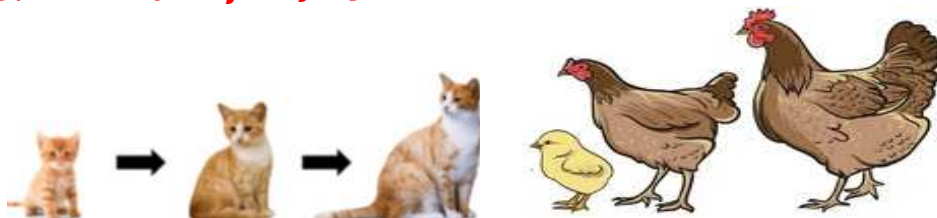

ሐ/ እፅዋት ስሜት አላቸው

እፅዋት ብርሃን ወደ አለበት አቅጣጫ ያድጋሉ፡፡

ተግባር 3.4

1. በተግባር 3.3 ውስጥ ያበቀልከውን/ሺውን ችግኝ የፀሐይ ብርሃን በሚያስገባ መስኮት ላይ አስቀምጥ/ጪ፡፡
2. በዚህ ችግኝ ላይ በየዕለቱ የሚታዩትን ባህሪያት ተመልከት/ቺ፡፡
3. በዚህ ችግኝ ላይ የተመለከትከውን/የተመለከትሺውን በክፍል ውስጥ ተናገር/ሪ፡፡

2. የእንስሳት ባህሪያት**ሀ/ እንስሳት ያድጋሉ**

ለ/ እንስሳት ይራባሉ

ሐ/ እንስሳት ይመገባሉ

መ/ እንስሳት ስሜት አላቸው

ሠ/ እንስሳት ይተነፍሳሉ

ረ / እንስሳት ከቦታ ቦታ ይንቀሳቀሳሉ

የግንዛቤ ጥያቄ

እፅዋትንና እንስሳትን የሚያመሳስሉ ባህሪያትን ተናገር/ሪ፡፡

የአከባቢያችን እንስሳት ምድብ

የቤት እንስሳት

የዱር እንስሳት

1. የቤት እንስሳት

የቤት እንስሳት ከሰው ጋር ተላምደው የሚኖሩ ናቸው።

ዶሮ

አህያ

በግ

ፍየል

በቅሎ

ፈረስ

ድመት

ወሻ

በሬ

በመኖሪያ አካባቢህ/ሽ ከሰው ጋር ተላምደው የሚኖሩ እንስሳት ምን ምን ናቸው?

የቤት እንስሳት ምድቦች

ሀ/ ለምግብነት የሚውሉ የቤት እንስሳት

የግንዛቤ ጥያቄ

በአካባቢያችሁ ለምግብነት የሚውሉ የቤት እንስሳትን ለእርስበርሳችሁ ተናገሩ፡፡

ለ/ ለመጓጓዣነት የሚውሉ የቤት እንስሳት

የግንዛቤ ጥያቄ

በአካባቢያችሁ ለመጓጓዣነት የሚያገለግሉ የቤት እንስሳትን ለእርስበርሳችሁ ተናገሩ፡፡

2. የዱር እንስሳት

የዱር እንስሳት ከሰው ጋር ያልተላመዱ እንስሳት ናቸው፡፡

ጅብ

ዝንጀሮ

ዋሊያ

አንስሳ

ቀይ ቀበሮ

ከርከሮ

ጦጣ

እባብ

ጥንብ አንሳ

አዞ

ጉርጥ

የግንዛቤ ጥያቄ

በአካባቢያችሁ የሚገኙ የዱር እንስሳት የሚኖሩት የት ነው?

የእንስሳት ምድብ

እንስሳት በአፈጣጠራቸው በተለያዩ ቡድኖች ይመደባሉ፡፡

1. በአረባባቸው

ሀ/ እንቁላል በመጣል የሚራቡ

ዶሮ

ወፍ

እባብ

አዞ

ለ/ በመውለድ የሚራቡ

ውሻ

የሌሊት ወፍ

ሰው

አህያ

ላም

አይጥ

2. በእንቅስቃሴያቸው

ሀ/ የሚበሩ እንስሳት

ጅግራ

ጥንብ አንሳ

ጭልፊት

ለ/ በመሬት ላይ የሚሳቡ እንስሳት

ዘንዶ

እባብ

ሐ/ በእግራቸው የሚራመዱ እንስሳት

ሰጎን

ዝሆን

ሚዳቋ

3. በእግራቸው ብዛት

ሀ/ አራት እግር ያላቸው እንስሳት

ቀበሮ

ፍየል

ላም

ለ/ ሁለት እግር ያላቸው እንስሳት

ቆቅ

ዳክዬ

ሰጎን

ሐ/ ስድስት እግር ያላቸው እንስሳት

ዝንብ

ንብ

አንበጣ

መ/ እግር የሌላቸው እንስሳት

ቀንድ አውጣ

እባብ

ዓሣ

4. በአመጋገባቸው

አንዳንድ እንስሳት እፅዋትን ይመገባሉ፡፡

አንዳንድ እንስሳት ሥጋን ይመገባሉ፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ

ከዚህ በታች የሚገኙ እንስሳት ምን ይመገባሉ?

ቀይ ቀበሮ

በግ

ሀ/ እፅዋትን የሚመገቡ እንስሳት

ቀጭኔ

የሜዳ አህያ

ፈረስ

ላም

በጎች

ፍየል

ጥንቸል

ድኩላ

ለ/ ሥጋን የሚመገቡ እንስሳት

ቀበሮ

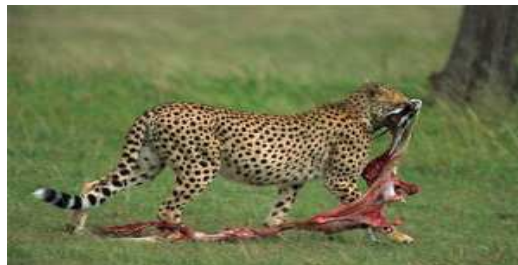
አንበሳ

ጥንብ አንሳ

ጅብ

ነብር

ሐ/ እፅዋትንና ሥጋን የሚመገቡ እንስሳት

ሰው

ዝንጅሮ

አይጥ

5. በመኖሪያ ሥፍራቸው

ሀ/ በመሬት ላይ የሚኖሩ እንስሳት

ቀበሮ

ዝሆን

አህያ

ለ/ በውሃ ውስጥ የሚኖሩ እንስሳት**ጉማሬ****ዓሣ****ሐ/ በመሬት ላይና በውሃ ውስጥ የሚኖሩ እንስሳት****እንቁራሪት****ጉርጉ****6. በቆዳቸው ሽፋን****ሀ/ ሰውነታቸው በጠንካራ ቆዳ የተሸፈነ እንስሳት****አዞ****ዓሣ****ዔሊ****ለ/ ፀጉር ያላቸው እንስሳት****ጦጣ****ፍየል****ፈረስ**

ሐ/ ክንፍ ያላቸው እንስሳት**እርግብ****ጭልፊት****ዶሮ****ጥያቄ:**

በሠንጠረዥ ውስጥ ለተሰጡት እንስሳት ምግባቸውን ጻፍ/ፊ::

እንስሳት	ምግብ
	
	
	እፅዋት
	

2. ሕይወት የሌላቸው ነገሮች

በአከባቢያችን የሚገኙ ሕይወት የሌላቸው ነገሮች

ድንጋይ

ጠረጴዛ

ኳስ

መጽሐፍ

እስክርብቶ

ውሃ

ሕይወት የሌላቸው ነገሮች፡-

አያድጉም

አይመገቡም

አይራቡም

አይተነፍሱም

አይንቀሳቀሱም

ተግባር 3.6.

የሚከተሉትን ነገሮች ሕይወት ባላቸውና ሕይወት በሌላቸው መድብ/ቢ

ዝግባ

ወንበር

ድንጋይ

ጉንዳን

ቢራቢሮ

ሸንኩርት

መኪና

ሚስማር

ማገዶ

ሣር

ሕይወት ያላቸው	ሕይወት የሌላቸው
ጉንዳን	ድንጋይ

3.4 የግልና የአካባቢ ንፅህና

ምግብን ከመመገብ በፊትና ከተመገቡ በኋላ እጅን መታጠብ

ጥርስን መብረሽ

ገላን መታጠብ

ልብስን ማጠብ

መኖሪያ ቤትን ማፅዳት

አካባቢን ማፅዳት

ሽንት ቤት ከተጠቀሙ በኋላ እጅን መታጠብ

ንፅህናው የተጠበቀ ሽንት ቤት መጠቀም፡፡

ቆሻሻን በተዘጋጀለት ቦታ መጣል

የመማሪያ ክፍልንና የትምህርት ቤትን ግቢ ማፅዳት

የግንዛቤ ጥያቄ

የግልና የአከባቢ ንፅህና ለመጠበቅ የሚያስፈልጉ ሌሎች ነገሮች ጥቀስ/ሺ፡፡

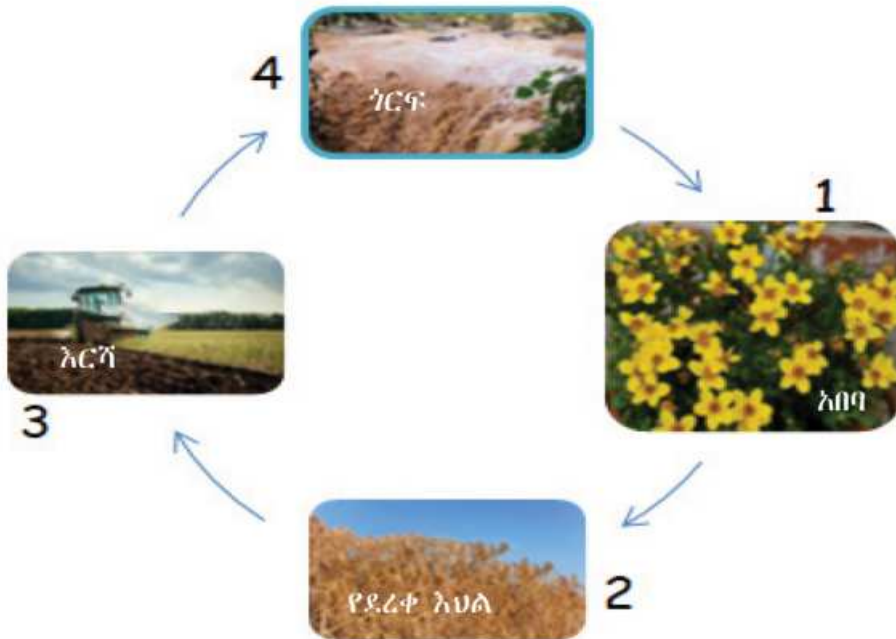
የምዕራፍ 3 መልመጃ ጥያቄዎች

ሀ/ ትክክለኛውን መልስ ምረጥ/ጩ፡፡

- ክረምትን ተከትሎ የሚመጣ ወቅት ምን ይባላል?
ሀ/ ፀደይ ለ/ በልግ ሐ/ በጋ መ/ ክረምት
- እንቁላል በመጣል የሚራባው የትኛው ነው?
ሀ/ በግ ለ/ አይጥ ሐ/ ሰጎን መ/ ድመት
- በመውለድ የሚራባው የትኛው ነው?
ሀ/ አዞ ለ/ እባብ ሐ/ ዶሮ መ/ ፈረስ
- ጠንካራ የቆዳ ሽፋን ያለው የትኛው ነው?
ሀ/ አዞ ለ/ ዶሮ ሐ/ ላም መ/ አህያ
- መሬት ላይ በመሳብ የሚሄደው የትኛው ነው?
ሀ/ ጥንብ አንሳ ለ/ ኤሊ ሐ/ እባብ መ/ ጥንቸል
- በአከባቢያችን በዓመት ውስጥ ስንት ወቅቶች አሉ?
ሀ/ ሁለት ለ/ ሦስት ሐ/ አራት መ/ አንድ
- የተፈጥሮ ክስተት የሆነ የትኛው ነው?
ሀ/ ቀስተ ደመና ለ/ ጎርፍ ሐ/ ድርቅ መ/ ሁሉም

ለ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ/ሺ

8. በዚህ ሥዕል ላይ ያሉ ቁጥሮች የትኛው ወቅት ይወክላሉ?

9. ድርቅ የሚከሰትው ምን ጊዜ ነው?

10. ሕይወት ያላቸውን ነገሮች ባህሪያት ዘርዝር/ሪ::

11. ሕይወት የሌላቸውን ነገሮች ባህሪያት ዘርዝር/ሪ::

ምዕራፍ 4

ማህበራዊ አካባቢ

4.1. የቤተሰብ አባላትና የሥራ ድርሻቸው

የቤተሰብ አባላት

አባት

እናት

ልጆች

የግንዛቤ ጥያቄ

የቤተሰብህን/ሽን አባላት ስም ለጓደኛህ/ሽ ተናገር/ሪ።

4.1. የቤተሰብ አባላት የሥራ ድርሻ

1. የአባትና እናት የሥራ ድርሻ

ልጆችን መንከባከብና ማሳደግ

ምግብ መስጠት

ልብስ ማልበስ

ማጫወት

መምከር

ንፅህናቸውን መጠበቅ

እጅን ማጠብ

ፊትን ማጠብ

እግርን ማጠብ

ፀጉርን ማጠብ

ገላን ማጠብ

ልጆችን ማስተማር

ልጆችን ማስጠናት

ተግባር 4.1

የቤተሰብህን/ሽን የሥራ ድርሻ ከጓደኛህ/ሽ ጋር በመወያየት ለክፍሉ ግለፅ/ጪ።

2. የልጆች ድርሻ

ፊትን መታጠብ

እጅን መታጠብ

እግርን መታጠብ

ልብስን መልበስ

ጫማን ማድረግ

አልጋን ማንጠፍ

መጫወት

ኳስ መጫወት

የገመድ ዝላይ

የገበጣ ጨዋታ

የብይን ጨዋታ

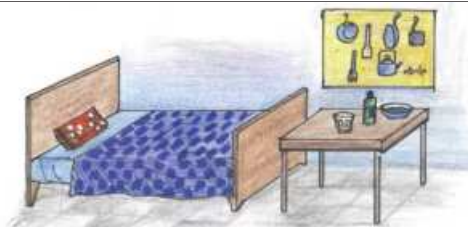

ቅልብልቦሽ መጫወት

በሚችሉት መጠን ቤተሰብን መርዳት

እጅ ማስታጠብ

ቤት ማፅዳት

ችግኝ ውሃ ማጠጣት

መማር

የቤት ሥራ መሥራት

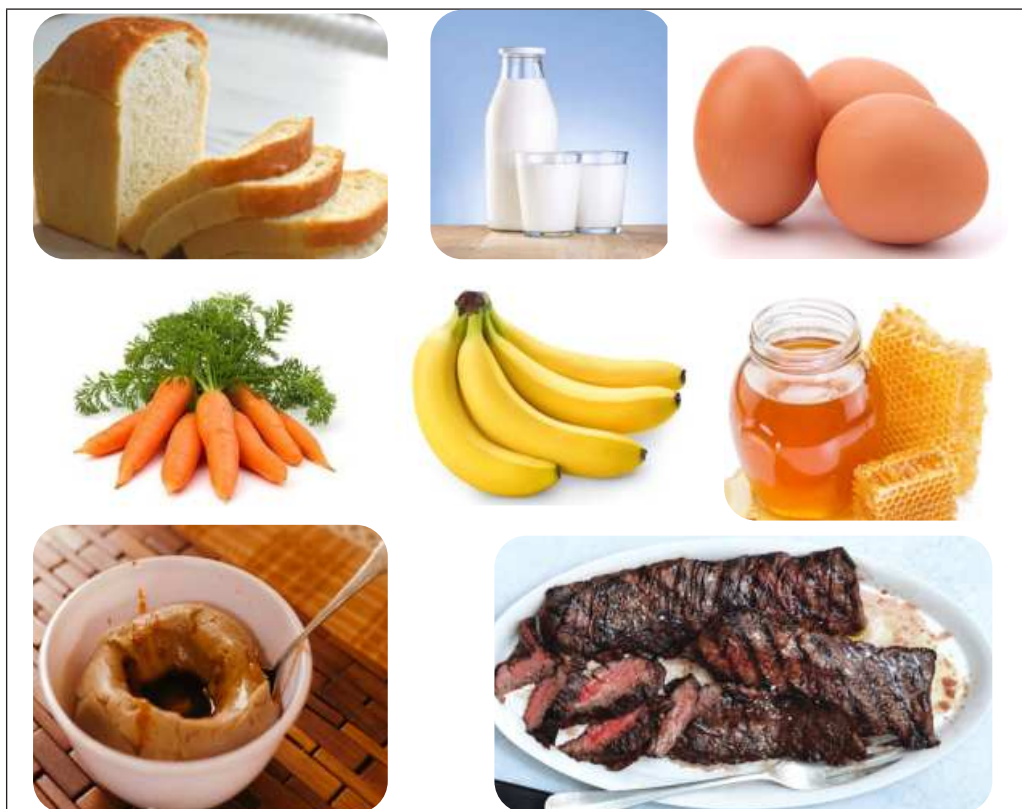
ማጥናት

4.2 ለቤተሰብ ኑሮ የሚያስፈልጉ መሠረታዊ ነገሮች

የግንዛቤ ጥያቄ

ለመኖር ምን ያስፈልጋል?

ሀ/ ምግብ

የግንዛቤ ጥያቄ

በቤተሰብህ/ሽ ውስጥ ያለህን/ሽን የሥራ ድርሻ

ግለፅ/ጩ::

ለ/ ልብስ

ሐ/ መኖሪያ ቤት

4.3 የትምህርት ቤቶችን ማህበረሰብ

የግንዛቤ ጥያቄ

ትምህርት ቤት ውስጥ እነማን ይገኛሉ?

የትምህርት ቤት ማህበረሰብ

4.4 የትምህርት ቤት ማህበረሰብ ግንኙነት

የግንዛቤ ጥያቄ

1. በትምህርት ቤት ውስጥ ምን ምን ቢጋራ ትሠራላችሁ?
2. በትምህርት ቤት ውስጥ ከጓደኞቻችሁ ጋር የሚትጫወቱትን ጫወታዎች እርስበርሳችሁ ተናግሩ፡፡

በጋራ መጫወት

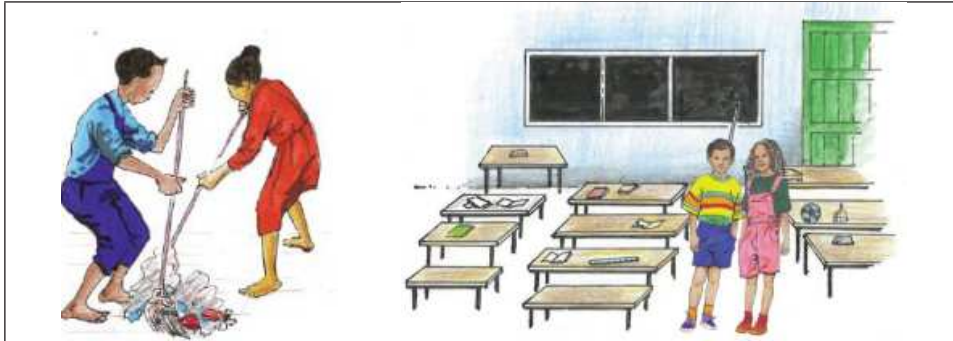
ተማሪዎች በትምህርት ቤት ውስጥ በጋራ የሚጫወቷቸው የተለያዩ አይነት ጫወታዎች

አብሮ መማር

የመማሪያ ክፍልን በጋራ ማጽድት

የትምህርት ቤት ቅጥር ግቢን በጋራ ማጽዳት

ችግኞችን በጋራ መንከባከብ

4.5 የትምህርት ቤት ሥርዓት ደምብ

የደምብ ልብስን መልበስ
 የሰንደቅ ዓላማ ሥርዓትን ማክበር
 የትምህርት ጊዜን ማክበር
 እፅዋትን መንከባከብ
 የቤት ሥራን መሥራት
 የትምህርት ቤትን ማህበረሰብ ማክበር
 የግል ንፅህናን መጠበቅ
 ተራን ጠብቆ መጫወት

የግንዛቤ ጥያቄ

በትምህርት ቤት ሊከበር የሚገባውን ሥነምግባር ለጓደኛህ/ሽ ተናገር/ሪ።

የምዕራፍ 4 መልመጃ ጥያቄዎች

ሀ/ እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልስ።

1. ልጅን ማሳደግ የእናት ድርሻ ብቻ ነው።
2. ለልጆች አብሮ መጫወት መልካም ነው።
3. የወላጆች ድርሻ ልጆችን ተንከባክበው ማሳደግ ነው።
4. ከትምህርት ቤት ሥነምግባር ውስጥ አንዱ መምህራንን ማክበር ነው።

ለ/ ትክክል የሆነውን ምረጥ/ጪ

5. በቤተሰብ የሆነው የቱ ነው?

ሀ/ አባት ለ/ ልጆች ሐ/ እናት መ/ ሁሉም

6. ለቤተሰብ ኑሮ መሠረታዊ የሆነው የቱ ነው?

ሀ/ ጫወታ ለ/ መኪና ሐ/ ልብስ መ/ መዝናናት

7. የትምህርት ቤት ሥነምግባር የሆነው የቱ ነው?

ሀ/ የደምብ ልብስን መልበስ

ለ/ እፅዋትን መንከባከብ

ሐ/ የሰንደቅዓላማ ሥርዓትን ማክበር

መ/ ሁሉም

ሐ/ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ/መልሺ

1. ለቤተሰብ ኑሮ መሠረታዊ የሆኑ ነገሮች ምን ምን ናቸው?
2. በቤተሰብ ውስጥ የልጆች ድርሻ ምንድነው?
3. የትምህርት ቤት ማህበረሰብ አባላትን ዘርዝር/ሪ።
4. በትምህርት ቤት ውስጥ ተማሪዎች ምን ምን በጋራ ይሠራሉ?

ምዕራፍ 5

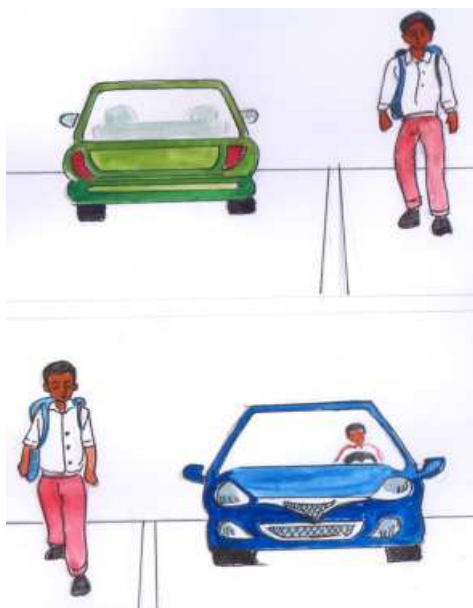
ትኩረት የሚሹ ዋና ዋና ጉዳዮች

5.1. የመንገድ አጠቃቀም ጥንቃቄ

1. መሠረታዊ የትራፊክ ደምቦች/ሕጎች፡-

ሀ/ በመንገድ ላይ በግራ በኩል መሄድ
 ለ/ መንገድ ስናቋርጥ ዜብራ ምልክትን መጠቀም
 ሐ/ የትራፊክ መብራት ምልክቶችን ማክበር
 መ/ በመንገድ ላይ አለመጫወት
 ሠ/ የትራፊክን መመሪያ መከተል
 ረ/ የእግር መንገድን ጠብቆ መሄድ

ሀ/ በመንገድ ላይ በግራ በኩል መሄድ

ለ/ መንገድ ስናቋርጥ ዜብራ ምልክትን መጠቀም

ሐ/ የትራፊክ መብራት ምልክቶችን ማክበር

የሦስቱ የትራፊክ ቀለሞች ትርጉም ለእግረኞች
ቀይ ሲበራ ተሻገር/ሪ ማለት ነው፡፡
በጫ ሲበራ ተዘጋጅ/ጂ ማለት ነው፡፡
አረንጓዴ ሲበራ ቁም/ሚ ማለት ነው፡፡

መ/ መንገድን ከማቋረጣችን በፊት ግርራና ቀኝ በማየት በጥንቃቄ መሻገር

ሠ/ በመንገድ ላይ አለመጫወት

ረ/ የእግር መንገድን ጠብቆ መሄድ

የግንዛቤ ጥያቄ

መከበር ያለባቸው መሠረታዊ የትራፊክ ደንቦች/ሕጎች ምንምን ናቸው?

2. የትራፊክን ደምቦች/ሕጎች ባለማክበር የሚከሰቱ አደጋዎች

የግንዛቤ ጥያቄ

ያየሄውን/ሺውን ወይም የሰማሃውን/ሺውን ለአስትማሪ ተናገር/ሪ።

5.2 ኤችአይቪ/ኤድስ

ኤችአይቪ የኤድስን በሽታ የሚያስይዝ ሻይረስ ነው።

ኤድስ መድኃኒት ሌለው ተላላፊ በሽታ ነው።

ኤችአይቪ/ኤድስ የሚተላለፍባቸው መንገዶች

- ስለት ያላቸውን መሣሪያዎች በጋራ በመጠቀም።
- በዚህ ሻይረስ የተበከለውን ደም በመንካት

የግንዛቤ ጥያቄዎች

1. ኤድስ ምንድነው?

2. የኤድስን በሽታ የሚያስይዝ ሻይረስ ምን ይባላል?

ኤችአይቪ/ኤድስ ጉዳዮች

1. ለተለያዩ በሽታዎችና ለሞት ያጋልጣል።

2. ልጆችን ያለወላጅ በማስቀረት ለችግር ያጋልጣል፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ

በኤችአይቪ/ኤድስ ምክንያት የሚደርሱትን ጉዳዮች ዘርዝር/ሪ፡፡

ኤችአይቪ/ኤድስ የማይተላለፍባቸው መንገዶች

1. በመጨባበጥ

2. አብሮ በመጫወት

3. በመተቃቀፍ

4. አብሮ በመብላት

5. አብሮ በማጥናት

6. በጋራ በመወያየት

ኤችአይቪ/ኤድስ የማይተላለፍባቸውን ሌሎች መንገዶች በመጻፍ በክፍል ውስጥ አንብብ/ሊ።

የምዕራፍ 5 የመልመጃ ጥያቄዎች

ሀ/ እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልስ/ሺ።

1. ከትራፊክ ደምቦች/ሐጎች ውስጥ አንዱ መንገድ ስናቋርጥ ዜብራ ምልክትን መጠቀም ነው።
2. በመኪና መንገድ ላይ ስንጓዝ ግራን ይዞ መሄድ።
3. ኤችአይቪ ቫይረስ ተላላፊ አይደለም።

ለ/ ትክክለኛውን መልስ ምረጥ/ ምረጧ።

1. በመንገድ ላይ ስትሄድ/ጂ ማድረግ ያለብህ/ሽ የትኛውን ነው?

ሀ/ በመንገድ ላይ መጫወት

ለ/ የትራፊክን ምልክት ጠብቆ ማቋረጥ

መ/ ሁሉም ትክክል ናቸው

2. በኤችአይቪ ቫይረስ የሚመጣ በሽታ ምን ይባላል?

ሀ/ ወባ

ለ/ ጉንፋን

ሐ/ ኤድስ

መ/ ሁሉም ትክክል ናቸው

ሐ/ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ/ሺ።

1. የሚታውቃ/ቂቸውን ትራፊክ ደምቦች ዘርዘር/ሪ።
2. ኤችአይቪ/ኤድስ ምንድነው?
3. ኤችአይቪ/ኤድስ ጉዳት ምን ምን ናቸው?

ኦሮሚያ ትምህርት ቤት 2014/2022

አካባቢ ሳይንስ

የተማሪዎች መጽሐፍ

1ኛ ክፍል